

**НАЦІОНАЛЬНА КОМІСІЯ, ЩО ЗДІЙСНЮЄ ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ
У СФЕРАХ ЕНЕРГЕТИКИ ТА КОМУНАЛЬНИХ ПОСЛУГ**

РЕЗУЛЬТАТИ МОНІТОРИНГУ
функціонування ринку природного газу
за I квартал 2019 року

2019

Статтею 20 Закону України «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг» передбачені повноваження НКРЕКП щодо здійснення моніторингу, зокрема, функціонування ринку природного газу, який забезпечується шляхом проведення аналізу та оцінки ряду параметрів (показників).

Ці результати підготовлено на виконання вимог статті 24 Закону України «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг», статті 4 Закону України «Про ринок природного газу», а також постанови НКРЕКП від 14.09.2017 № 1120 «Про затвердження Порядку здійснення Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, моніторингу ринків у сферах енергетики та комунальних послуг».

Інформація в цих результатах сформована на основі даних, отриманих НКРЕКП від суб'єктів ринку природного газу відповідно до затверджених форм звітності та на офіційні запити НКРЕКП протягом періоду моніторингу. Отримані дані можуть бути змінені (відкориговані) суб'єктами ринку природного газу після завершення періоду моніторингу.

Ціни, наведені в цих результатах, є середньозваженими.

Зміст

1. Загальний опис ринку природного газу	4
1.1. Споживання.....	4
1.2. Видобуток	4
1.3. Імпорт та експорт.....	5
1.4. Зберігання.....	6
2. Оптовий ринок природного газу України	7
3. Роздрібний ринок природного газу України	11
4. Короткий огляд європейських газових ринків у IV кварталі 2018 року.....	14

1. Загальний опис ринку природного газу

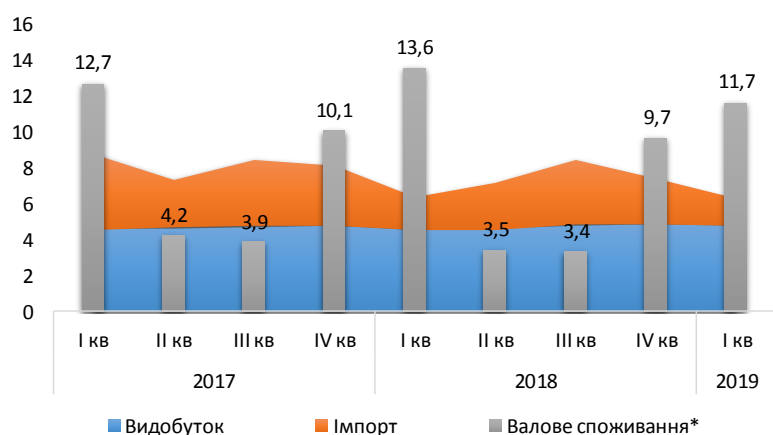
1.1. Споживання

Обсяг валового споживання природного газу у I кварталі 2019 року становив 11,67 млрд м³, що на 21 % більше в порівнянні з попереднім кварталом та на 14 % менше ніж в аналогічний період минулого року (рис. 1.1). Водночас побутові споживачі у I кварталі 2019 року спожили природного газу на 23 % більше порівняно з IV кварталом 2018 року та на 26 % менше порівняно з

* без урахування обсягів видобутку природного газу невизначеного власника

Рис. 1.1. Динаміка обсягів валового споживання та споживання побутових споживачів, млрд м³

* без урахування обсягів видобутку природного газу невизначеного власника

Рис. 1.2. Динаміка обсягів споживання, видобутку та імпорту природного газу, млрд м³

I кварталом 2018 року. Частка обсягу споживання побутових споживачів у загальному обсязі валового споживання у I кварталі 2019 року майже не змінилась порівняно з попереднім кварталом та склала 36 %, що на 6 процентних пунктів (далі – п. п.) менше ніж у I кварталі 2018 року.

Споживання природного газу є нерівномірним протягом року у зв'язку із сезонними коливаннями. Для забезпечення потреб споживачів у період високого попиту на газ протягом сезону із низьким попитом надлишок видобутого та імпортованого газу закачується до підземних газосховищ. Під час сезону із високим попитом газ, який зберігається в газосховищах, піднімається для покриття додаткового попиту. Так, значні обсяги споживання природного газу у I кварталі 2019 року у порівнянні з попереднім кварталом було покрито за рахунок імпортованого природного газу, власного видобутку, а також обсягів газу, піднятих із газосховищ, які не було спожито у попередні періоди, а направлено в підземні газосховища для зберігання (рис. 1.2).

У I кварталі 2019 року обсяги імпорту та видобутку природного газу становили 54 % обсягів валового споживання (76 % – у IV кварталі та 47 % – у I кварталі 2018 року).

1.2. Видобуток

Обсяг видобутку¹ природного газу у I кварталі 2019 року знизився порівняно з попереднім кварталом на 2 % (або на 121 млн м³) та збільшився на 4 % (або на 175 млн м³) у порівнянні з I кварталом 2018 року (рис. 1.3). Слід зазначити, що останнє падіння обсягів видобутку природного газу відбулось у I кварталі попереднього року (на 4 % порівняно з IV кварталом 2017 року).

¹ товарний природний газ

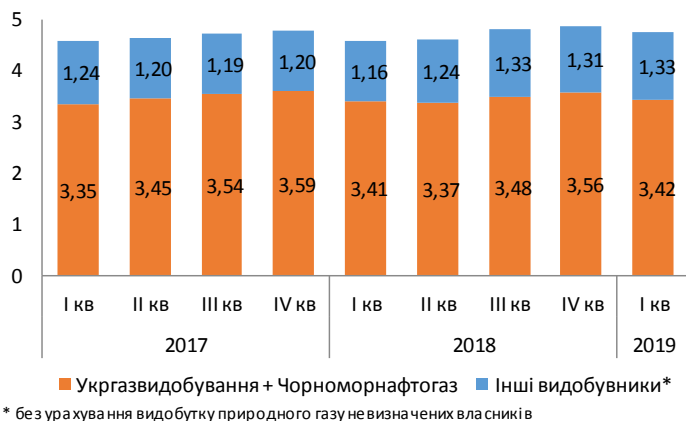

Рис. 1.3. Динаміка обсягів видобутку природного газу в розрізі видобувників, млрд м³

інших видобувників у загальному обсязі видобутку природного газу у I кварталі 2019 року становила 28 %, що на 1 п. п. більше ніж у попередньому кварталі (27 %) та на 3 п. п. більше ніж в аналогічному періоді попереднього року (25 %).

1.3. Імпорт та експорт

Обсяг імпорту природного газу в I кварталі 2019 року становив 1,55 млрд м³, що на 39 % менше ніж у попередньому кварталі та на 15 % менше ніж у I кварталі 2018 року (рис. 1.4). Водночас обсяг природного газу, який зберігався в газосховищах станом на кінець I кварталі 2019 року,

Рис. 1.4. Динаміка обсягів імпорту та зберігання природного газу, млрд м³

Обсяг видобутку природного газу АТ «УкрГазвидобування» та АТ «ДАТ «Чорноморнафтогаз» у I кварталі 2019 року майже не змінився порівняно з аналогічним періодом попереднього року, проте знизився на 4 % (або на 142 млн м³) у порівнянні з попереднім кварталом.

Водночас у I кварталі 2019 року обсяг видобутку природного газу іншими видобувниками збільшився на 2 % (або на 25 млн м³) у порівнянні з IV кварталом 2018 року та на 15 % (або на 171 млн м³) порівняно з аналогічним періодом 2018 року. Слід також зазначити, що частка

знизився на 39 % у порівнянні з кінцем IV кварталі 2018 року, проте порівняно з I кварталом 2018 року збільшився на 11 %. Таким чином, в умовах зменшення обсягів імпорту природного газу попит на природний газ у I кварталі 2019 року забезпечувався за рахунок відбору природного газу з газосховищ.

Обсяг імпорту природного газу НАК «Нафтогаз України» у I кварталі 2019 року становив 689 млн м³, що майже вдвічі менше ніж у попередньому кварталі та на 26 % менше ніж у I кварталі 2018 року

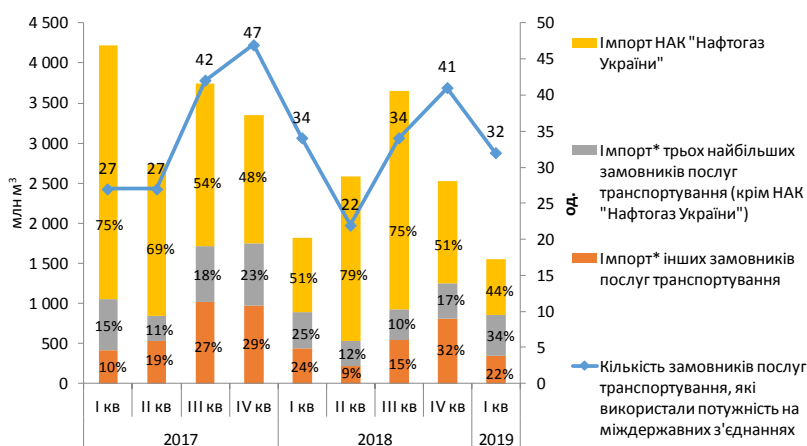
(рис. 1.5). Водночас обсяг імпорту інших замовників послуг транспортування (крім НАК «Нафтогаз України») у I кварталі 2019 року також суттєво зменшився порівняно з попереднім кварталом (на 31 %) та становив 861 млн м³, що на 3 % менше ніж в аналогічний період попереднього року. У цілому частка імпорту природного газу НАК «Нафтогаз України» в загальному обсязі імпорту України у I кварталі 2019 року становила 44 %, що менше на 7 п. п. у порівнянні з попереднім кварталом та I кварталом 2018 року (51 % у I та IV кварталах 2018 року). Таким чином, разом зі скороченням обсягів імпорту природного газу у I кварталі 2019 року обсяг імпорту замовників послуг транспортування інших, крім НАК «Нафтогаз України», також зменшився, проте його частка в загальному обсязі імпорту збільшилась порівняно з попереднім кварталом та I кварталом 2018 року.

Разом з тим частка імпорту трьох найбільших замовників послуг транспортування, які використовували потужність на міждержавних з'єднаннях для транспортування природного газу в напрямку країни ЄС – Україна (крім НАК «Нафтогаз України»), продовжує зростати та у I кварталі 2019 року становила 34 % (17 % у IV кварталі 2018 року, 25 % у I кварталі 2018 року) (рис. 1.6). Відповідно частка імпорту всіх інших замовників послуг транспортування на міждержавних з'єднаннях у загальному обсязі імпорту в I кварталі 2019 року знизилась на 10 п. п. порівняно з IV кварталом 2018 року та на 2 п. п. порівняно з I кварталом 2018 року.

* з урахуванням протранспортованого природного газу в режимі митного складу

Рис. 1.5 Динаміка обсягів імпорту природного газу НАК «Нафтогаз України» та інших, млн м³

* з урахуванням протранспортованого природного газу в режимі митного складу

Рис. 1.6. Використання замовниками послуг транспортування міждержавних з'єднань у динаміці

наблизилась до значення частки імпорту НАК «Нафтогаз України» в загальному обсязі імпорту. Так, частка НАК «Нафтогаз України» у I кварталі 2019 року була більшою на 10 п. п. ніж частка імпорту трьох найбільших замовників послуг транспортування (крім НАК «Нафтогаз України»). У попередньому кварталі зазначена різниця становила 34 п. п., а у I кварталі 2019 року – 26 п. п.

Разом зі скороченням обсягів імпорту у I кварталі 2019 року спостерігалось зменшення кількості замовників послуг транспортування, які використовували потужність на міждержавних з'єднаннях для транспортування природного газу з-за кордону. Так, у I кварталі 2019 року оператором газотранспортної системи (далі – ГТС) здійснено транспортування природного газу у напрямку країни ЄС – Україна 32 замовникам, що на 9 менше ніж у попередньому кварталі (41 замовник) та на 2 менше у порівнянні з I кварталом 2018 року (34 замовники).

Варто також зазначити, що у I кварталі 2019 року вперше було зафіксовано експорт природного газу з України до країн-членів ЄС у розмірі 2 265 м³.

1.4. Зберігання

Станом на початок I кварталу 2019 року в підземних сховищах газу зберігалось 13,9 млрд м³ природного газу, що на 2,33 млрд м³ (або на 14 %) менше ніж на початок попереднього кварталу та на 0,78 млрд м³ (або на 5 %) менше ніж на початок I кварталу 2018 року (рис. 1.7). Водночас

Рис. 1.7. Динаміка обсягів природного газу, що зберігалися в газосховищах, млрд м³

У попередньому кварталі аналогічний показник становив 2,3 млрд м³, а у I кварталі 2018 року – 7 млрд м³.

станом на кінець I кварталу поточного року в підземних газосховищах зберігалося вже 8,5 млрд м³ природного газу, що на 5,37 млрд м³ (39 %) менше ніж на кінець IV кварталу 2018 року та на 0,82 млрд м³ (11 %) більше ніж у відповідному періоді 2018 року.

Таким чином, для забезпечення попиту споживачів на природний газ у I кварталі 2019 року з газосховищ було відібрано на 5,37 млрд м³ природного газу більше ніж закачано.

2. Оптовий ринок природного газу України

Оптова ціна, яка сформувалася на ринку природного газу України у I кварталі 2019 року, становила 6 814 грн/тис. м³, що на 9 % менше порівняно з попереднім кварталом та на 13 % більше порівняно з I кварталом 2018 року (рис. 2.1). Для аналізу чинників, які впливають на формування зазначеної ціни, оптовий ринок природного газу України умовно можна поділити на два сегменти: регульований та нерегульований.

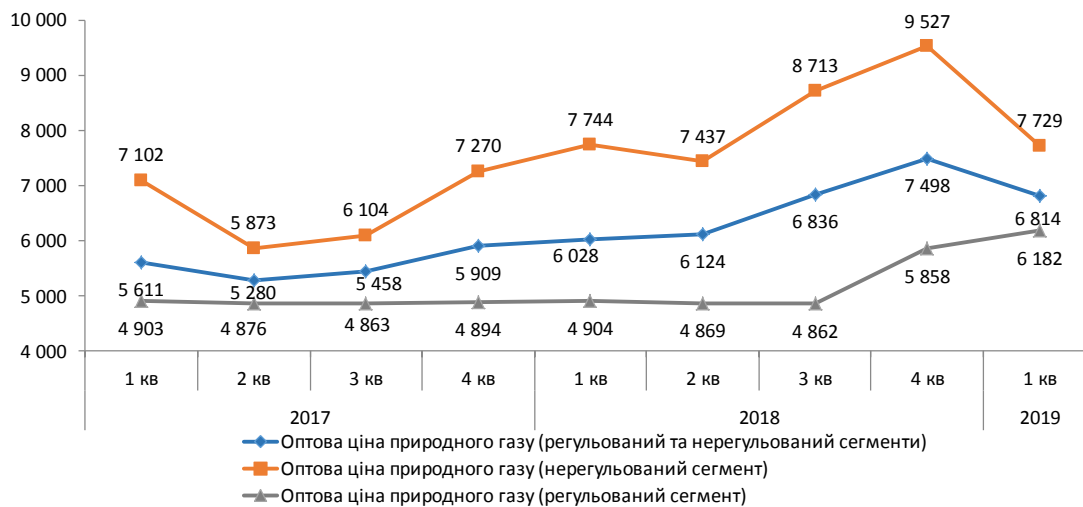

Рис. 2.1. Динаміка оптових цін на ринку природного газу, грн/тис. м³ (без ПДВ)

Регульований сегмент оптового ринку природного газу у I кварталі 2019 року функціонував згідно зі статтею 11 Закону України «Про ринок природного газу» та постановою КМУ від 19.10.2018 № 867 «Про затвердження Положення про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу», яка діє з 01 листопада 2018 року по 01 травня 2020 року (далі – Положення про ПСО 867).

Положенням про ПСО 867 у рамках оптового ринку природного газу було покладено спеціальні обов'язки на:

АТ «Укргазвидобування» та АТ «ДАТ «Чорноморнафтогаз» – продавати видобутий природний газ НАК «Нафтогаз України» для формування ресурсу природного газу для побутових споживачів, релігійних організацій (крім обсягів, що використовуються для провадження їх

виробничо-комерційної діяльності), державного підприємства України «Міжнародний дитячий центр «Артек» та виробників теплової енергії для всіх категорій використання природного газу на умовах та у порядку, що визначені Положенням про ПСО 867;

НАК «Нафтогаз України» – придбавати природний газ, видобутий АТ «Укргазвидобування» та АТ «ДАТ «Чорноморнафтогаз», для формування ресурсу природного газу для вищезазначених споживачів на умовах, визначених Положенням про ПСО 867, та в інших оптових продавців, у тому числі за кордоном, у випадку, коли обсяги видобутку товарного природного газу АТ «Укргазвидобування» та АТ «ДАТ «Чорноморнафтогаз» недостатні для формування зазначеного ресурсу природного газу;

НАК «Нафтогаз України» – продавати природний газ постачальникам, на яких Положенням про ПСО 867 покладено спеціальні обов'язки, для потреб побутових споживачів, релігійних організацій (крім обсягів, що використовуються для провадження їх виробничо-комерційної діяльності) та державного підприємства України «Міжнародний дитячий центр «Артек» за цінами, на умовах та у порядку, що визначені Положенням про ПСО 867.

Додатково слід зазначити, що регульований сегмент оптового ринку природного газу з 01 квітня 2017 року до 01 листопада 2018 року функціонував у рамках дії постанови КМУ від 22.03.2017 № 187 «Про затвердження положення про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу» (далі – Положення про ПСО 187).

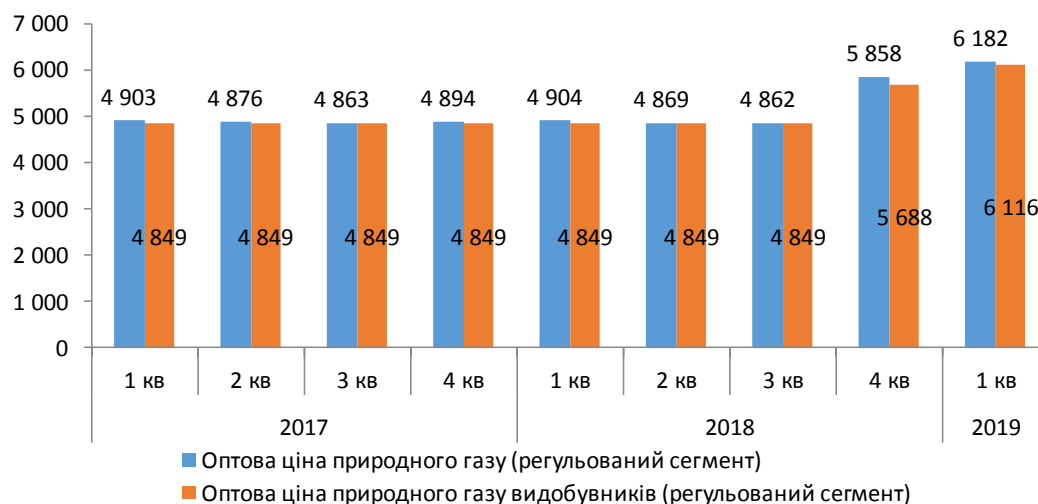

Рис. 2.2. Динаміка оптових цін на регульованому сегменті оптового ринку природного газу, грн/тис. м³ (без ПДВ)

Ціна оптового продажу природного газу АТ «Укргазвидобування» та АТ «ДАТ «Чорноморнафтогаз» для НАК «Нафтогаз України» у I кварталі 2019 року становила 6 116 грн за тис. м³ (без ПДВ), що на 8 % більше ніж у I кварталі 2018 року (рис. 2.2). У цілому середньозважена оптова ціна природного газу на регульованому сегменті ринку у I кварталі 2019 року підвищилась на 6 % у порівнянні з попереднім кварталом та становила 6 182 грн/тис. м³ (без ПДВ). Різниця у відсотковому зростанні оптових цін продажу природного газу видобувниками та оптової ціни природного газу в цілому (регульований сегмент) зумовлена тим, що у IV кварталі 2018 року зазначені ціни сформувались під дією двох Положень про ПСО 867 та 187. Так, до 01 листопада 2018 року середньозважена оптова ціна природного газу змінювалась лише за рахунок різниці в обсягах оптового продажу НАК «Нафтогаз України» для постачальників природного газу, на яких Положенням про ПСО 187 було покладено спеціальні обов'язки постачати природний газ для потреб релігійних організацій (крім обсягів, що використовуються для провадження їх виробничо-комерційної діяльності) та населення. У рамках Положення про ПСО 187 ціна продажу природного газу НАК «Нафтогаз України» постачальникам для потреб релігійних організацій (крім обсягів, що використовуються для провадження їх виробничо-

комерційної діяльності) була вдвічі нижчою ніж для потреб населення. З 01 листопада 2018 року такий підхід було змінено Положенням про ПСО 867 та визначено однакові ціни продажу природного газу НАК «Нафтогаз України» постачальникам для потреб усіх категорій споживачів, визначених Положенням про ПСО 867. При цьому торговельна надбавка (націнка) НАК «Нафтогаз України», яка була передбачена Положенням про ПСО 187, не змінилась у Положенні про ПСО 867.

Набрання чинності Положення про ПСО 867 сприяло підвищенню оптової ціни природного газу на регульованому сегменті ринку природного газу. Так, ціна оптового продажу природного газу АТ «Укргазвидобування» та АТ «ДАТ «Чорноморнафтогаз» для НАК «Нафтогаз України» та середньозважена оптова ціна природного газу на регульованому сегменті ринку у I кварталі 2019 року підвищилась на 26 % у порівнянні з аналогічним періодом 2018 року.

Ціни на нерегульованому сегменті оптового ринку природного газу в I кварталі 2019 року значно знизилась порівняно з попереднім кварталом, що зазвичай нехарактерно для опалювального періоду (рис. 2.3).

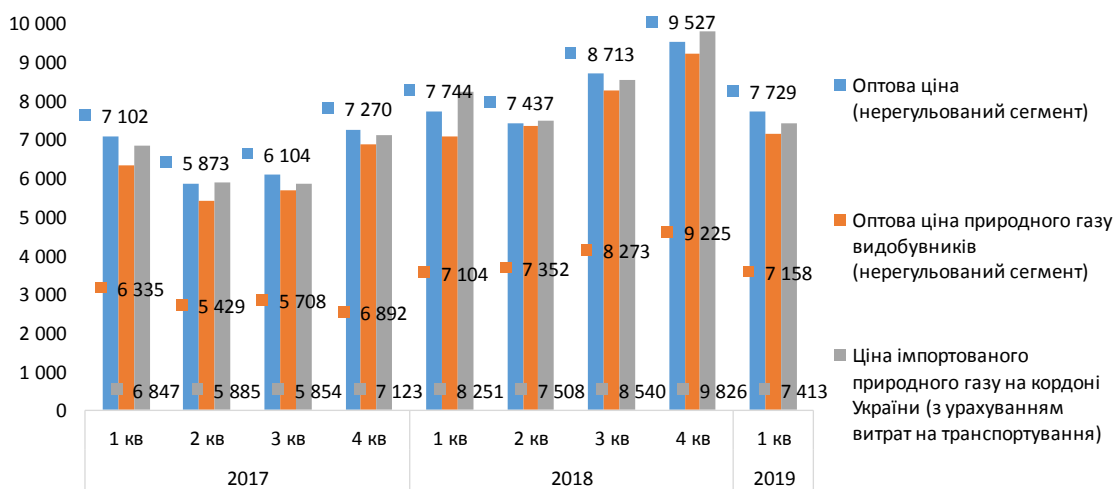

Рис. 2.3. Динаміка оптових цін на нерегульованому сегменті ринку природного газу, грн/тис. м³ (без ПДВ)

Так, оптова ціна природного газу (нерегульований сегмент) у I кварталі поточного року склала 7 729 грн/тис. м³ (без ПДВ), що на 19 % (або на 1 798 грн/тис. м³) менше ніж у IV кварталі 2018 року. Водночас у порівнянні з I кварталом 2018 року зазначена ціна практично не змінилась (менше на 15 грн/тис. м³). На відміну від попереднього кварталу оптова ціна природного газу у I кварталі 2019 року була вищою ніж ціна імпортованого природного газу на кордоні України (з урахуванням витрат на транспортування) та оптова ціна видобувників.

Ціна імпортованого природного газу на кордоні України (з урахуванням витрат на транспортування) зменшилась у I кварталі 2019 року порівняно з попереднім кварталом на 25 % та на 10 % порівняно з I кварталом 2018 року, на що вплинуло декілька факторів. У першу чергу відбулось суттєве зниження ціни природного газу на європейському ринку (європейських газових біржах), а курс гривні до іноземних валют (євро та дол. США) у березні та лютому 2019 року дещо зміцнився. Крім цього, з 01 січня 2019 року діють нові тимчасові тарифи на послуги транспортування природного газу для транскордонних точок входу і точок виходу в/з газотранспортну(ої) систему(и) – майже вдвічі нижчі для точок входу на міждержавних з'єднаннях.

Разом зі зниженням ціни імпортованого природного газу у I кварталі 2019 року відбулось зниження оптової ціни природного газу видобувників: на 22 % (або на 2 067 грн/тис. м³) у порівнянні з IV кварталом 2018 року та на 1 % порівняно з I кварталом 2018 року. Таким чином, у I кварталі динаміка оптових цін природного газу власного видобутку відповідала динаміці цін на імпортований природний газ на нерегульованому сегменті ринку природного газу.

Слід також зазначити, що оптова ціна на регульованому сегменті ринку природного газу в I кварталі 2019 року була нижчою ніж оптова ціна на газ на нерегульованому сегменті оптового

ринку на 1 547 грн/тис. м³ (20 %). Разом з тим така різниця у попередньому кварталі складала 3 669 грн/тис. м³ (39 %), а в аналогічний період 2018 року – 2 841 грн/тис. м³ (37 %). Зменшенню різниці між оптовою ціною на регульованому та нерегульованих сегментах природного газу у I кварталі 2019 року сприяло підвищення ціни на регульованому сегменті внаслідок введення в дію Положення про ПСО 867 та зниження ціни імпортованого природного газу.

З метою балансування газотранспортної системи оператор ГТС закуповує природний газ на оптовому ринку згідно з процедурою, встановленою законодавством. Ціна закупівлі природного газу оператором ГТС, витрати на його транспортування, зберігання та інші витрати, пов'язані із закупівлею цього газу, формують базову ціну газу (далі – БЦГ).

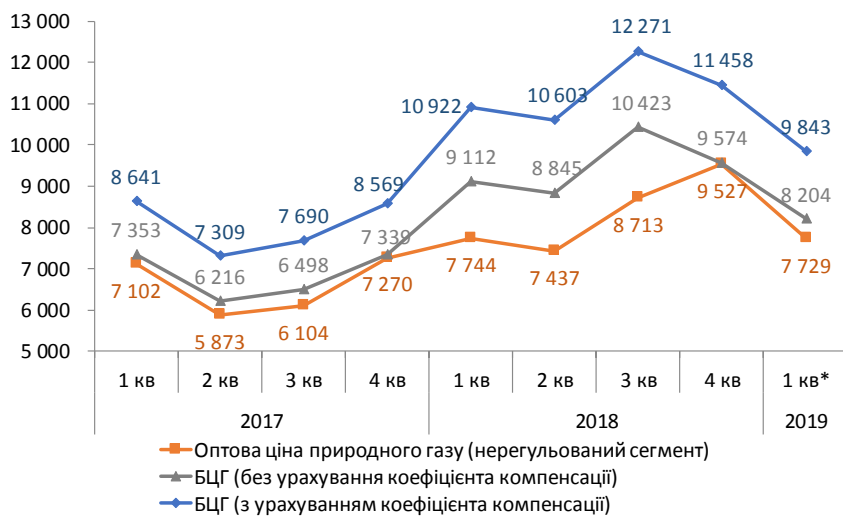
У разі якщо замовники послуг транспортування у встановлені законодавством терміни не врегулювали свій негативний небаланс, вони згідно із законодавством отримують від оператора ГТС послугу балансування за базовою ціною газу (якщо негативний небаланс становить менше 5 %) або за базовою ціною газу з урахуванням коефіцієнта компенсації в розмірі 1,2 (якщо негативний небаланс становить більше 5 %).

Слід зазначити, що 01 березня 2019 року здійснено перехід на добове балансування, яким передбачено покладення зобов'язання на замовників послуг транспортування врегулювати свої небаланси в рамках однієї газової доби. Таким чином, аналіз базової ціни газу на оптовому ринку природного газу, а також обсяги нерегульованих небалансів за I квартал 2019 року включає період січень – лютий 2019 року. Березень 2019 року буде проаналізовано в наступних звітах разом із II кварталом 2019 року в рамках моніторингу запровадження добового балансування.

У січні – лютому 2019 року БЦГ без коефіцієнта компенсації знизилась на 14 % у порівнянні з IV кварталом 2018 року та на 10 % порівняно з I кварталом 2018 року (рис. 2.4). При цьому різниця між БЦГ без коефіцієнта компенсації та оптовою ціною природного газу (нерегульований сегмент) у I кварталі 2019 року становила 6 %, у попередньому кварталі – 0,5 %, а у I кварталі 2019 року – 18 %. Слід зазначити, що БЦГ, яка перебуває приблизно на одному рівні з оптовою ринковою ціною, може недостатньо стимулювати замовників послуг транспортування врегулювати свої небаланси самостійно. Водночас БЦГ (з урахуванням коефіцієнта компенсації), згідно з якою замовники послуг транспортування з негативним небалансом оплатили оператору ГТС послуги балансування, у I кварталі 2019 року становила 9 843 грн за тис. м³ (без ПДВ), що на 27 % більше

ніж оптова ціна природного газу (нерегульований сегмент).

Розмір негативних небалансів, які не були врегульовані замовниками послуг транспортування, збільшується в опалювальний період та зменшується у міжопалювальний, що пов'язано із нерівномірністю споживання природного газу протягом року (рис. 2.5). У січні та лютому 2019 року кількість замовників послуг транспортування, яким надавалась послуга балансування, становила 34 та 37 замовників відповідно. При цьому середня кількість

* БЦГ (з та без урахування коефіцієнта компенсації) вказано за січень-лютий 2019 року

Рис. 2.4. Динаміка оптової ціни природного газу (нерегульований сегмент), БЦГ з та без урахування коефіцієнта компенсації, грн/тис. м³ (без ПДВ)

замовників послуг транспортування, яким надавалась послуга балансування у I кварталі 2019 року та IV кварталі 2018 року, становила 36 та 39 замовників відповідно.

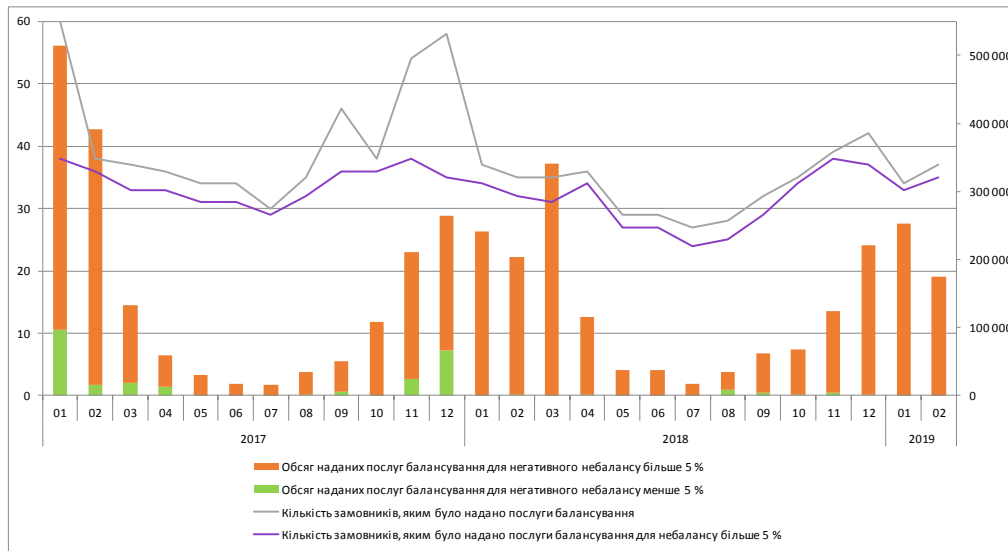

Рис. 2.5. Динаміка обсягів наданих оператором ГТС послуг балансування та кількості замовників послуг транспортування, яким було надано зазначені послуги (за даними АТ «Укртрансгаз»), од/тис. м³

Неврегулювання замовниками послуг своїх небалансів, імовірно, пов'язано із недостатньою ліквідністю оптового ринку природного газу та недостатністю стимулів для замовників послуг транспортування здійснювати купівлю-продаж природного газу на оптовому ринку для балансування. Запровадження добового балансування сприятиме розвитку ліквідності короткострокового оптового ринку (купівля-продаж природного газу в межах однієї доби) та лібералізації ринку природного газу в цілому.

3. Роздрібний ринок природного газу України

Роздрібна ціна на природний газ для побутових споживачів у I кварталі 2019 року становила 6 391 грн/тис. м³, що на 3 % більше у порівнянні з попереднім кварталом та на 26 % у порівнянні з I кварталом 2018 року (рис. 3.1). При цьому роздрібна ціна природного газу для непобутових споживачів у I кварталі 2019 року знизилась на 16 % порівняно з попереднім кварталом та збільшилась на 5 % у порівнянні з аналогічним періодом попереднього року.

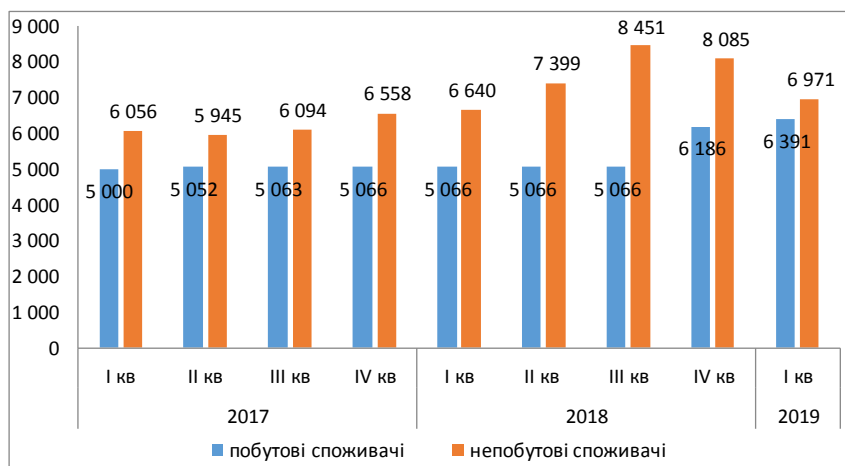

Рис. 3.1. Динаміка цін на роздрібному ринку природного газу (без урахування тарифів на транспортування та розподіл природного газу та ПДВ), грн/тис. м³

Зростання роздрібної ціни для побутових споживачів відбулось у листопаді 2018 року і протягом I кварталу 2019 року вона не змінювалась (рис. 3.2). Водночас роздрібна ціна для непобутових споживачів знижувалась щомісячно протягом I кварталу 2019 року: на 4 % у січні, на 2 % у лютому та на 6 % у березні.

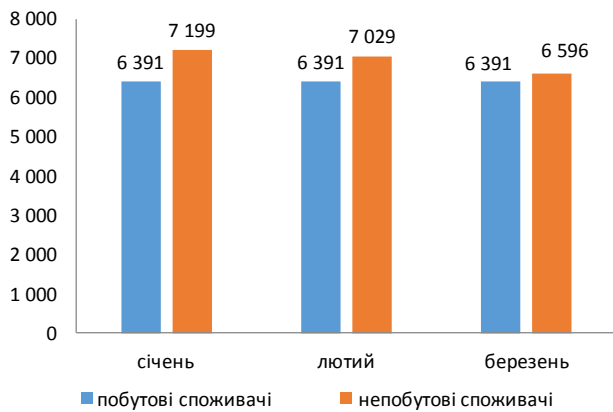

Рис. 3.2. Динаміка цін на роздрібному ринку природного газу (без урахування тарифів на транспортування та розподіл природного газу та ПДВ), грн/тис. м³

НАК «Нафтогаз України» – постачати природний газ виробникам теплової енергії для виробництва теплової та електричної енергії за цінами, на умовах та у порядку, визначених Положенням про ПСО 867;

НАК «Нафтогаз України» – постачати природний газ побутовим споживачам, релігійним організаціям (крім обсягів, що використовуються для провадження їх виробничо-комерційної діяльності) та державному підприємству України «Міжнародний дитячий центр «Артек», постачання яким у відповідному періоді (місяці постачання) не здійснює інший постачальник (у тому числі інший постачальник із спеціальними обов'язками відповідно до цього Положення), на умовах та у порядку, що визначені цим Положенням.

Додатково слід зазначити, що регульований сегмент роздрібного ринку природного газу з 01 квітня 2017 року по 01 листопада 2018 року функціонував у рамках дії Положення про ПСО 187.

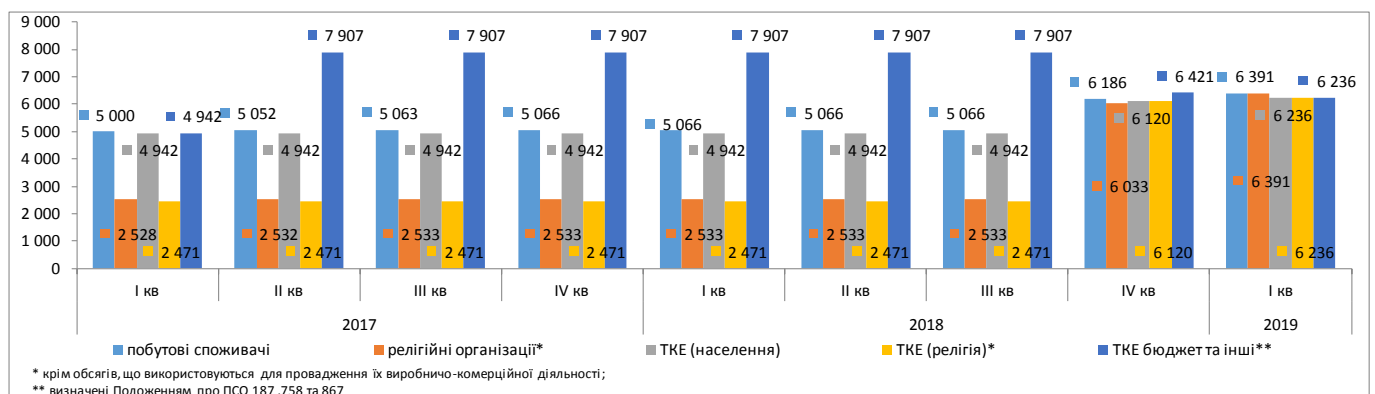
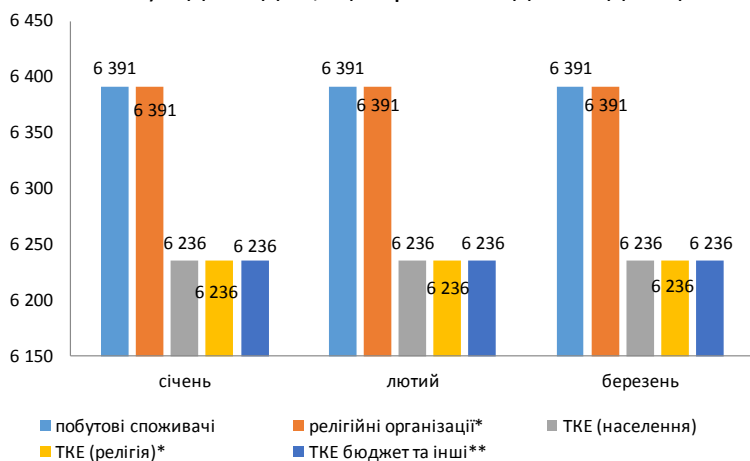

Рис. 3.3. Динаміка цін на регульованому сегменті роздрібного ринку природного газу (без урахування тарифів на транспортування та розподіл природного газу та ПДВ), грн/тис. м³

Роздрібна ціна на регульованому сегменті ринку природного газу зросла у I кварталі 2019 року у зв'язку з дією Положення про ПСО 867, за винятком ціни на природний газ для виробників теплової енергії (для потреб бюджетних організацій та інших суб'єктів господарювання), яка знизилась на 3% у порівнянні з попереднім кварталом та на 21% у порівнянні з I кварталом 2018 року (рис. 3.3). Причиною такого зниження є те, що згідно з вимогами Положення про ПСО 867 з 01 листопада 2018 року ціна на природний газ для виробників теплової енергії однакова для всіх категорій споживання природного газу, на відміну від вимог Положення про ПСО 187 (діяло до 01 листопада 2018 року), згідно з якими передбачалось застосування коефіцієнта 1,6 до ціни постачання природного газу НАК «Нафтогаз України» для потреб виробників теплової та електричної енергії.

Роздрібні ціни на природний газ для побутових споживачів, релігійних організацій, крім обсягів, що використовуються для провадження їх виробничо-комерційної діяльності (далі – релігійні організації), виробників теплової енергії (надання послуг з опалення та постачання гарячої води населенню) та виробників теплової енергії (надання послуг з опалення та постачання гарячої води релігійним організаціям) у I кварталі 2019 року порівняно з IV кварталом 2018 року підвищились на 3 %, 6 %, 2 % та 2 % відповідно, а порівняно з I кварталом 2018 року зросли на 26 %, 152 %, 26 % та 152 % відповідно. Слід зазначити, що таке суттєве зростання цін за період з I кварталу 2018 року по I квартал 2019 року відбулось 01 листопада 2018 року згідно з Положенням про ПСО 867. Крім цього, з 01 листопада 2018 року Положенням про ПСО 867 ціни на природний газ для релігійних організацій та виробників теплової енергії (надання послуг з опалення та постачання гарячої води релігійним організаціям) були прирівняними до цін на природний газ для населення та виробників теплової енергії (надання послуг з опалення та постачання гарячої води населенню) відповідно, що призвело до їх підвищення на 152 %.

* крім обсягів, що використовуються для провадження їх виробничо-комерційної діяльності;
 ** визначені Положенням про ПСО 867

Рис. 3.4. Динаміка цін на регульованому сегменті роздрібного ринку природного газу (без урахування тарифів на транспортування та розподіл природного газу та ПДВ), грн/тис. м³

Протягом I кварталу 2019 року (січень – березень) вищезазначені ціни не змінювались (рис. 3.4).

У цілому середньозважена роздрібна ціна для побутових та непобутових споживачів, яка сформувалась на регульованому сегменті ринку природного газу, у I кварталі 2019 року становила 6 318 грн/тис. м³ (без ПДВ), що на 25 % менше ніж роздрібна ціна на ринку природного газу із вільним ціноутворенням за аналогічний період. У IV кварталі 2018 року зазначена різниця становила 41 %, а у I кварталі 2018 року – 33 %.

На нерегульованому сегменті роздрібного ринку природного газу ціна природного газу для непобутових споживачів у I кварталі 2019 року знизилась на 20 % у порівнянні з попереднім кварталом, проте збільшилась на 6 % порівняно з I кварталом минулого року. Так, у I кварталі 2019 року роздрібна ціна знизилась порівняно з попереднім кварталом для бюджетних установ та організацій на 1 946 грн/тис. м³ (або на 17 %), для виробників теплової енергії для потреб бюджетних установ та інших – на 1 075 грн/тис. м³ (або на 10 %), а для промислових підприємств та інших суб'єктів господарювання – на 2 121 грн/тис. м³ (або на 20 %) (рис. 3.5). Водночас ціна природного газу для бюджетних установ та організацій, виробників теплової енергії для бюджетних установ та організацій та інших, промислових підприємств та інших суб'єктів господарювання у I кварталі 2019 року зросла порівняно з аналогічним періодом попереднього року на 1 002 грн/тис. м³ (або на 12 %), 1 455 грн/тис. м³ (або на 18 %) та 391 грн/тис. м³ (або на 5 %) відповідно. Найбільше у I кварталі 2019 року у порівнянні з IV кварталом 2018 року знизилась ціна на газ для промислових підприємств та інших суб'єктів господарювання. Слід зазначити, що серед споживачів на нерегульованому сегменті роздрібного ринку ціна для бюджетних установ та організацій залишається найвищою. Таким чином, ціна на роздрібному ринку природного газу (нерегульований сегмент) у I кварталі 2019 року формувалася під впливом зниження ціни на оптовому ринку природного газу (нерегульований сегмент).

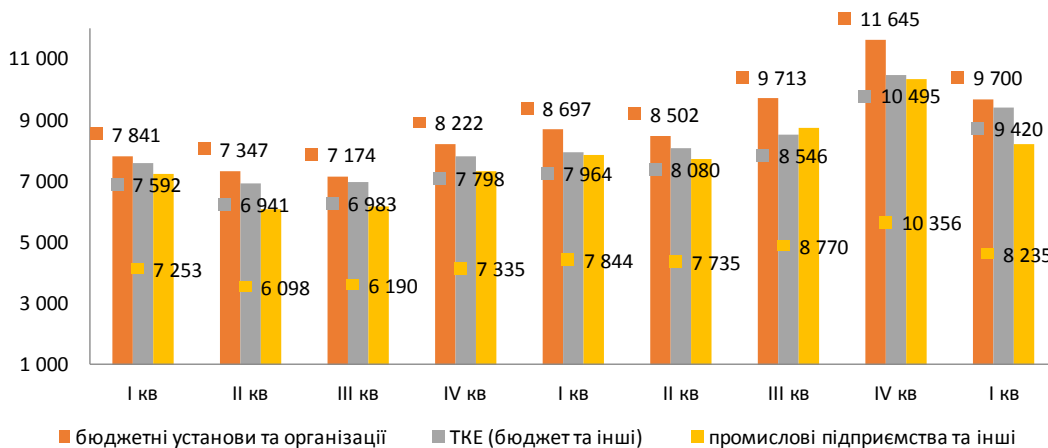

Рис. 3.5. Динаміка цін на нерегульованому сегменті роздрібною ринку природного газу (без урахування тарифів на транспортування та розподіл природного газу та ПДВ), грн/тис. м³

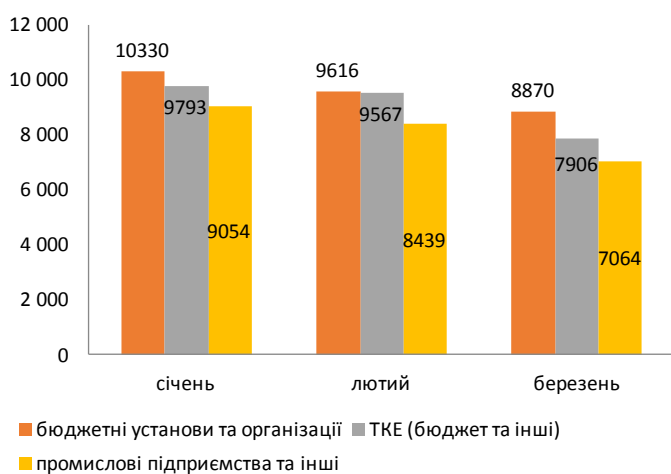

Рис. 3.6. Динаміка цін на нерегульованому сегменті роздрібною ринку природного газу (без урахування тарифів на транспортування та розподіл природного газу та ПДВ), грн/тис. м³

Разом з тим щомісяця протягом I кварталу 2019 року (січень – березень) ціни на природний газ на нерегульованому сегменті роздрібною ринку для всіх категорій споживачів також знижувались. Найбільше знизилась ціна у березні, порівняно з лютим, для виробників теплової енергії для бюджетних установ та організацій та інших та ціни для промислових підприємств та інших суб'єктів господарювання – на 17 % та 16 % відповідно. Крім цього, на кінець I кварталу 2019 року ціна для бюджетних установ та організацій у порівнянні з початком кварталу зменшилась на 1 460 грн/тис. м³ (або на 14 %), для виробників теплової енергії для бюджетних установ та організацій та інших – на 1 887 грн/тис. м³ (або на 19 %), для промислових підприємств та інших – на 1 989 грн/тис. м³ (або на 22 %) (рис. 3.6).

4. Короткий огляд європейських газових ринків у IV кварталі 2018 року²

- У IV кварталі 2018 року споживання газу в ЄС знизилось на 3 % у порівнянні з IV кварталом 2017 року. Це був третій квартал поспіль, у якому обсяги споживання природного газу зменшувались у порівнянні з відповідним періодом 2017 року. Хоча в ЄС обсяги виробництва електричної енергії електростанціями, які працюють на природному газі, зросли на 6,5 %, «м'якша» ніж зазвичай температура повітря у перші місяці опалювального періоду та менший попит енергоємної промисловості сприяли загальному зменшенню споживання природного газу. В абсолютних цифрах обсяг споживання природного газу у IV кварталі 2018 року склав 142 млрд м³, що на 4 млрд м³ менше ніж у відповідному

² Quarterly Report on European Gas Markets, Volume 11 (issue 4; fourth quarter of 2018) https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/quarterly_report_on_european_gas_markets_q4_2018.pdf

кварталі попереднього року. У цілому у 2018 році обсяг споживання природного газу в ЄС склав 474 млрд м³, що на 1,8 % менше у порівнянні з 2017 роком (483 млрд м³).

- Обсяг видобутку природного газу в ЄС у IV кварталі 2018 року зменшився на 8 % у порівнянні з відповідним періодом 2017 року та склав 30 млрд м³. Обсяг видобутку природного газу у Нідерландах впав на 16 %, а у Великобританії – на 6 %. У 2018 році загальний обсяг видобутку природного газу в ЄС становив 120 млрд м³, що на 8 % менше ніж у 2017 році (131 млрд м³). У 2018 році Великобританія перехопила першість у Нідерландів як найбільшого видобувника природного газу в ЄС. Уперше з часів, коли було розпочато видобуток природного газу в Нідерландах, у цій країні зафіксовано чистий імпорт природного газу (близько 7 млрд м³), що є суттєвою зміною у порівнянні з 2013 роком, коли обсяги її чистого експорту склали 40 млрд м³.
- Водночас із падінням споживання чистий імпорт природного газу в ЄС у IV кварталі 2018 року зріс на 8 % у порівнянні із відповідним періодом 2017 року. Обсяг імпорту природного газу з Росії зменшився на 6 % у порівнянні з попереднім роком, а імпорт з Норвегії впав на 4 %. Обсяг імпорту природного газу з Алжиру зменшився на 17 %, у той час як із Лівії зріс на 10 %. Водночас обсяг імпорту LNG досягнув свого максимуму за останні п'ять років та склав 18 % від загального обсягу імпорту природного газу ЄС. У IV кварталі 2018 року загальний обсяг чистого імпорту природного газу склав 100 млрд м³, а за 2018 рік у цілому – 363 млрд м³ (на 3 % або 10 млрд м³ більше ніж у попередньому році).
- Поставки природного газу з Росії трубопровідним транспортом залишаються основним джерелом імпорту ЄС, що складає 40 % від загального обсягу імпорту природного газу ЄС у IV кварталі 2018 року – на 2 п. п. менше ніж у відповідному періоді 2017 року та є найменшими, починаючи з I кварталу 2016 року. Крім того, імпорتنі поставки з Норвегії склали 32 %, імпорт LNG – 18 %, а трубопровідні поставки з Північної Африки – 10 %. У IV кварталі 2018 року сумарна вартість імпортованого природного газу країнами ЄС зросла до 28 млрд євро, що на 30 % більше ніж у відповідному періоді 2017 року. У 2018 році загальна вартість імпортованого природного газу країнами ЄС оцінюється на рівні 90 млрд євро, що на 15 млрд євро більше ніж у 2017 році та в основному спричинене зростанням цін на імпортований природний газ у порівнянні з 2017 роком.
- У IV кварталі 2018 року Україна залишалася основним маршрутом для поставок російського газу до країн ЄС, транспортуючи 39 % від загальних обсягів поставок природного газу з Росії (16 млрд м³). Частка Північного потоку склали 36 % (14 млрд м³), а частка поставок через територію Білорусі – 25 % (10 млрд м³) від загального обсягу імпорту природного газу з Росії до ЄС. У 2018 році через територію України було поставлено 41 % (або 64 млрд м³) обсягів природного газу, імпортованого ЄС з Росії, Північним потоком – 34 % (або 54 млрд м³), а через територію Білорусі – 25 % (39 млрд м³).
- У листопаді 2018 року Європейська комісія схвалила плани Болгарії та Греції підтримати спорудження та експлуатацію газового інтерконектора (IGB) у разі його відповідності правилам ЄС щодо державної допомоги. Газовий інтерконектор буде спроможний протранспортувати 3 млрд м³ природного газу на рік у напрямку із Греції до Болгарії до 2021 року, покращивши безпеку постачання природного газу в регіоні.
- Обсяги імпорتنих поставок LNG до ЄС у IV кварталі 2018 року демонструють величезне зростання – на 59 % у порівнянні з відповідним періодом попереднього року. Після літнього періоду з дуже низькими поставками LNG скорочення цінових премій на азійських ринках LNG сприяло зростанню поставок у Європу у IV кварталі 2018 року. Зростання обсягів імпорту LNG призвело до змін у джерелах поставок – оскільки частка Катару та Нігерії в загальному обсязі імпорту ЄС впала у порівнянні з попереднім кварталом з 22 % до 14 %, Росія стала другим найбільш важливим джерелом поставок LNG (17 %), а частка США зросла вчетверо, досягнувши рівня 12 % у IV кварталі 2018 року.

- Між європейськими та американськими компаніями у IV кварталі 2018 року були укладені нові довгострокові контракти на поставку LNG. Польська нафтогазова компанія PGNiG уклала три контракти із постачальниками із США у жовтні, листопаді та грудні 2018 року із загальним обсягом поставок до 7,4 млрд м³ на рік, починаючи з 2022 року. Загальний обсяг нових контрактів складає близько 70 % від загального обсягу імпорту природного газу Польщею із трубопроводів Ямалу. Протягом наступних декількох років очікується, що в США зростуть загальні потужності зі зрідження природного газу та становитимуть понад 100 млрд м³ (з поточних 39 млрд м³), що потенційно забезпечить більші можливості для Європи імпортувати LNG із США.
- Відбір природного газу з газосховищ розпочався у IV кварталі 2018 року з початком опалювального сезону. Однак у зв'язку із низькою активністю через «м'які» погодні умови із меншими потребами в теплі та надлишковими поставками LNG у європейські газові мережі в кінці 2018 року рівень наповнення газосховищ становив 70 %, що на 5,5 % вище ніж у кінці 2017 року.
- Після досягнення п'ятирічного максимуму у вересні 2018 року ціни «спот» на європейських газових хабах суттєво знизились у IV кварталі 2018 року. Ціни на нафту значно впали у IV кварталі 2018 року, а також несуттєво знизились ціни на вугілля. На ціни на газ у Європі в основному впливали «м'які» погодні умови та надлишок поставок LNG. Ціни на газ, прив'язані до індексу нафти, продовжували зростати, слідуючи із часовим лагом за високими цінами на сиру нафту протягом двох попередніх кварталів.

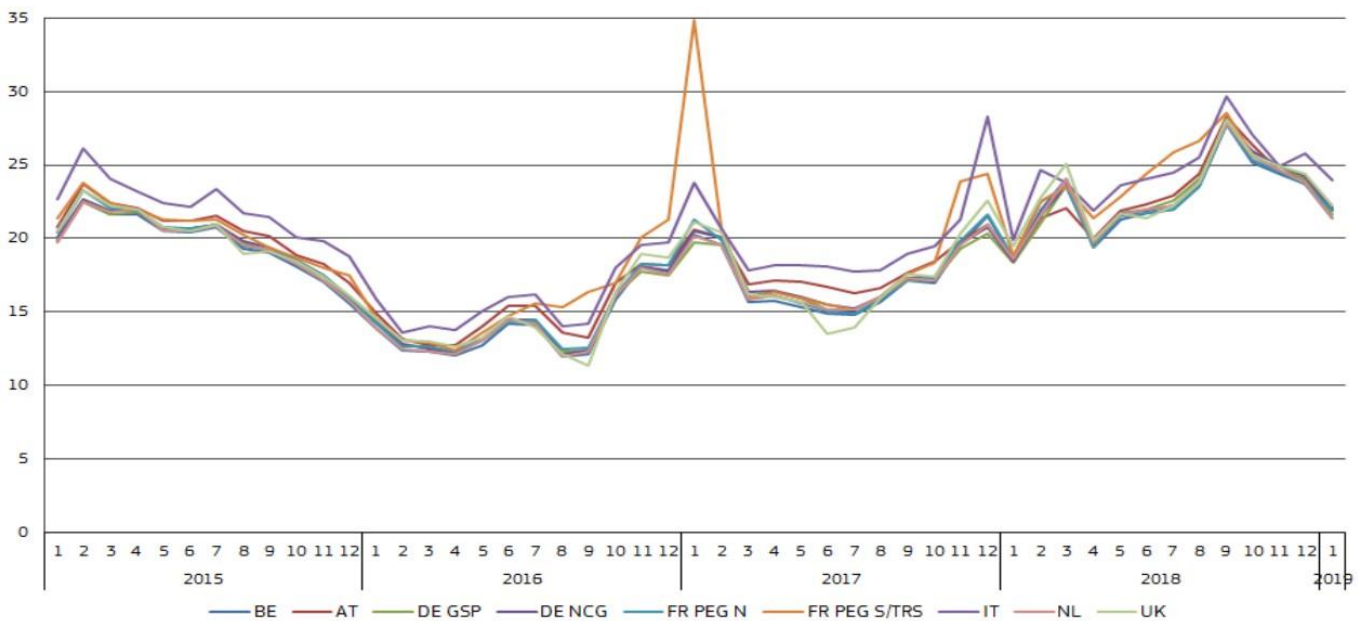

Рис. 4.1. Динаміка цін на природний газ на європейських газових хабах, Євро/МВт*год

- Ліквідність європейських газових хабів зросла у IV кварталі 2018 року на 12 % у порівнянні із відповідним кварталом 2017 року. Частка голландського хабу TTF у загальних обсягах торгівлі в ЄС зросла до 62 % (7712 ТВт*год), у той час як частка британського хабу NBP впала до 26 % (3193 ТВт*год), забезпечивши нарощення переваги хабу TTF над британським NBP. 01 листопада 2018 року два французькі ринки (PEG Nord та TRS) злилися, створивши новий єдиний ринок під назвою TRF (французький торговельний регіон), обсяги торгівлі на якому значно зросли та показали найвищий приріст у порівнянні з IV кварталом 2017 року з-поміж усіх регіональних газових хабів у Європі.
- Роздрібні ціни на природний газ для побутових споживачів у IV кварталі 2018 року залишались на стабільному рівні. Однак роздрібні ціни для промислових споживачів у ЄС

зросли на 13 % у порівнянні із відповідним періодом попереднього року, оскільки вплив високих оптових цін протягом попередніх кварталів відобразився у роздрібних контрактах.

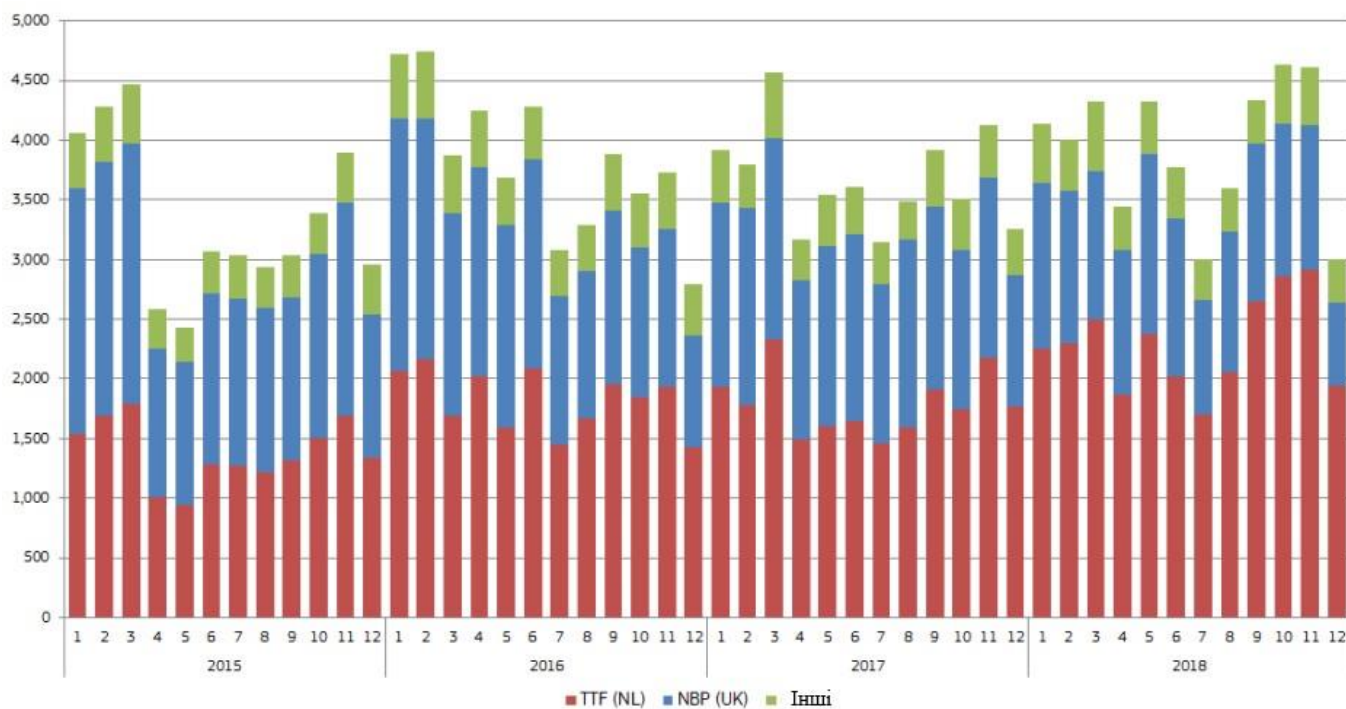

Рис. 4.2. Динаміка обсягів торгівлі природним газом на європейських газових хабах, ТВт*год